

4 ETNOGRAFYA –SAHA ÇALIŞMASI

1. GİRİŞ. Kùltùrleri ilk inceleyenler ya gözlem yapan ya da çokça seyahat eden amatörlerdi. Bazıları bugùnkùlere benzeyen çalışmalar yaptılar.

a. İbn Haldun. Vikingler dahil hemen her toplumu inceleyen ünlü bir Arab bilginiydi.

b. Onyedinci yüzyılda Kanada'da görevli Cizvit (*Jesuit*) misyonerleri. Fransa'daki üstlerine gönderdikleri raporlarda, daha fazla misyoner istediler. Yerlilerin hayatını ayrıntılarıyla tasvir eden 42 cilt yazdılar.

i. Meksika'da 16. Yüzyılda çalışan ünlü bir Fransiskan misyoneri (rahibi), yerlilerin çalıştığı bir etnografya atelyesi kurdu. Aztek kùltürü ve dili üzerinde araştırmalar yaptı.

c. Yani insanların kendi kùltürlerini ya da yabancı bir kùltürü inceleyip yazmak tutkusu yeni bir fikir / olgu değildir.

2. MODERN ETNOGRAFYA. Bugün tanıdığımız etnografya 19.yüzyılda doğdu ve 20.yüzyılın başlarında gelişti.

a. Antropologlar daha profesyonelleşmeye başlarken düzenlenen seferler çoğaldı. Bir kaç hafta veya ay için yabancı bir ülkeye gidip yerlilere dans etmeleri geleneksel törenlerini (ritüellerini) sergilemeleri için para verirler bir kaç kişiyle konuşup ülkelerine dönerlerdi.

b. ABD’de, Amerikan Etnografya Bürusunun kurulmasıyla daha uzun süreli araştırmalar yapıldı.

c. Fakat bu bilim dalının kurulması onuru Polonya asıllı Britanyalı Bronislav Malinowski’ye aittir.

d. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Yeni Gine halkları ile komşu adalıları inceledi. Malinowski Almanlar için çalışmayacağı konusunda şeref sözü verdikten sonra Trobriand Adaları’nda çalışma izni almıştı.

i. Alan araştırmacılarının öncüsü olarak büyük kitaplar yazdı.

ii. İncelenen toplumu tanımık-anlamak için onların arasına katılmak onlarla birlikte yaşamının zorunlu olduğunu savundu. Bu görüş ve öneri alan araştırmasının temel kuralı oldu.

iii. Ölümünden sonra ikinci eşi onun günlüklerini yayımladı ve biz, onun önerdiği ilkelere sadık kalmadığını öğrendik. Međer, öncü kahramanımız misyonerlerin eşleriyle bolca flört eder, çadırında oturup annesini düşünür; uşaklarıyla konuşurken, yerlilerden “nigger” (zenciler) diye söz edermiş.

e. Malinowski’nin öğrencisi **E.E. Evans Pritchard**, Nüer’leri inceledi. İşi hiç kolay olmadı. Yerlilere ona güvenmediler. Yerlilerle ilişki kurmakta, konuşmakta hayli zorlandı. Ne var ki **Nüer** çalışması, alan araştırmasının standartlarını belirledi.

3. KATILIMCI GÖZLEM *Oximoron* ? [Elence gülünç bir çeliřki-Çn]

Katılan kişi nasıl gözlem yapabilir? Fakat, katılma yoluyla gözlem yapan

kişi not tutabilir. Katıldığınız toplumun *üyesi* olarak gözlem yapabilirsiniz. Bazen katılım bazen gözlem yanı ağır basabilir, öne çıkabilir.

a. Karşılıklı güven gözleme yardımcı olur. Yemeğe birlikte yiyerek, çalışırken çalışarak güveni, saygıyı inşa edip korumak gerekir.

b. Geleneksel olarak, antropologlar kendilerinden daha güçsüz ve yoksul halkları incelediği için ciddi kuşkular yaşanırdı. Araştıran kişi gözlem yaparken yerliler de araştırmacıyı bir insan olarak tanır (Türkçe. *Ava giden avlanır!* sözü. -Çn.)

i. Bali'e çalışan bir antropolog (Geertz) yerlilerle birlikte bir horoz döğüşü izlerken polis baskınına uğrayınca, yerlilerle birlikte saklanacak bir yer arayarak dayanışmasını göstermiştir.

c. Bazı sorular zamanla çözülür.

i. Prof Howe, Panama'da Kuna araştırmasını yaparken, yerliler, kendisinin ve karısının yalnız uyumaktan korkup korkmadıklarını sorarlarmış. Neden? Bir süre sonra, ruhların yalnız uyuyanları kaçırmalarından korkan ve birlikte uyuyan yerlilerin neden bu soruyu sorduğunu anlamış.

d. Bazıları da azar azar. Aklınızda bir sürü soru vardır. Yanıtları, açıklamaları zamanla bulursunuz.

i. Misyonerlerin yaptığı etnografyada, Kuna'nın besinlerini depolamadığı yazılmıştır. Misyonerler ormana uğramazlarmış. Prof Howe ormana gittiğinde, yerlilerin muz bitkisini olgulaşmasını istedikleri

mevsime göre ettiklerini, bu yüzden besin depolomaya gerek duymadıklarını görmüştür.

e. Katılımcı gözlem bazen tehlikeli olabilir. Kazalar, araç arızaları, hayvan ısırılmaları, hastalık ve benzerleri. Oto ve kamyon kazaları en sık görülenlerdir.

f. Bir yabancıya varlığı, incelediği halkı tedirgin eder, davranışlarını değiştirir mi? soruları hep gündemdedir.

i. Katılım süresi uzadıkça halk rahatlar. Araştırmacı ne zaman nasıl gözlem yapacağı konusunda dikkatli olmalı ve varlığını unutturmalıdır.

g. (Burada, sahada tutulmuş gözlem notları ekrana yansıtılabilir.) Antropologlar alanda tuttukları gözlem notları konusunda çok hassastırlar.

h. Katılım ve not alma arasında bitmeyen bir rekabet vardır.

i. Soru kağıtlarıyla bilgi edinmenin tam tersi açık uçlu (serbest) görüşmelerdir.

1. Soru kağıdıyla bilgi toplamak sınırlıdır. Çünkü süreci cevap kutusuna hapseder. Antropologlar, yanıtları, seçenekleri sınırlamayan açık uçlu görüşmeleri tercih eder. Bu durum / sorun, serbest konuşmalarda ve düzenli mülakatlarda ortaya çıkar.
2. İncelediğiniz toplumda neyin önemli olduğunu mu öğrenmek istiyorsunuz, bırakın istediklerini söylesinler sizin seçeneklerinizden birini değil.
3. Örnek olay. Bir antropolog yersiz-yurtsuz kişilerin araştırmalarda yeterince temsil edilmediğini görmüş.

Bunlar için “*flops*” teriminin kullanıldığını bulmuş. Yoksul kişinin üç-beş parça pırtısını koyup üstünde uyuduğu basit bir kerevet. Bu kavram, evsiz yoksullara ulaşmak için yeni kapılar açmıştır.

4. HABERCİLER. Casus kavramını çağrıştıran “*haberci*” sözcüğünü hâlâ kullananlar vardır. Myerhoff habercileri çokça kullanırdı. Günümüzde, haberci yerine “*danışman*” tercih ediliyor.

- a. Haberciler, kütürlerini doğru yorumlayabilen, gözlemciye yardımcı kişilerdir.
- b. Bazen kendi kültürlerini gözlemleyen ve aranan kişilerdir. Araştırmacı-haberci ilişkisi, dostluğu basen yıllarca sürebilir.
- c. Ancak tek bir haberciye güvenerek yanılmamaya dikkat edilmelidir

5. DİL SORUNU

- a. Bir yabancı iseniz toplumun dilini öğrenmeniz beklenir.
- b. Eğer toplumun yazısı yoksa dil öğrenmek daha zorlaşır.
- c. Çoğu zaman alanın dili yanında ulusal dil de önem kazanır.
- d. Dil öğrenirken toplumu da epey tanımış olursunuz.
 - i. Söz gelişi Howe, Kuna’yı incelerken, “*Bila*” adlı komşu adının “*savaş*” anlamına geldiğini ve bu iki toplumun geleneksel düşmanlar olduğunu öğremişti.
- e. Alanda çalışan etnografların hiç ya da yeterli dil öğrenmedikleri gerçeği antropolojinin sır olarak saklanan büyük ayıbidir. Neden?

1.Ya herkes ulusal dili konuşmaktadır.

2.Ya da dili öğrenmek çok zordur.

f. Habercilerin verdiği bilgiler, yaptığı yorumlar güvenilir olmayabilir .

g. En iyisi yerel dili öğrenmek ve kullanmaktır.

□

6. HERKES KENDİ ÖYKÜSÜNÜ ANLATMALI...

Myerhoff'tan bir örnek, bazen kişiler ses kayıt cihazlarına toplumu değil kendilerini anlatırlar.

a. Antrdopojinin en ünlü kurucularından Franz Boaz da bireylerin kendi öykülerini yazmalarını istemiştir.

b. Kişilerin kendi öyküleri ve anıları son derece öğretici olabilir.

c. Sözlü kayıtların yazıya geçirilmesi çok zaman alabilir.

d. Sizin dinlemediğinizi sandıkları durumlarda kişileri dinlemek çok verimli olabilir. Onları dinlemediğiniz zaman gerçekleri konuşurlar.

Myerhoff'un çalışmalarında dikkati çeken bir tekniktir.

7. SORU KAĞIDININ KULLANILMASI

Antropologlar doğru sorulardan emin olursa sık sık soru kağıdı kullanır.

a. Kültürel bakımdan uygun olan sorular, derlenmiş bilgilerden çıkar.

b. En yaygın olanlar aile- hane ile ilgili sorulardır.

c. Bu yolla ilişkilerin haritası çıkarılır.

8. BİR YABANCI OLARAK ANTROPOLOG

Yabancı olduğunuzu kabul edin ve unutmayın.

- a. Ta baştan beri sahada yeni bilgiler ediniyorsunuz.
- b. Bir çocuksunuz. Ya da belki de "köyün budalası" (delisi) yani bilmediğiniz çok şeyler var, bildiklerinizin de düzeltilmesi gerekiyor.
 - i. Bu durum güç farklarını dengeler. (Yerliler yabancıyla ödeşir.)
- c. Antropologlar geleneksel olarak kendi kültürlerinden söz etmezler
Myerhoff'un çalışması farklıydı. Karşılaştırma şimdi yaygınlaştı
 - i. Myerhoff konuştuğu kişilerle çok şeylerini paylaştı. Anlamamızı derinleştirmek için durumların görünümünü farklılaştırdı ve yabancılaştırdı. Olayları olduğu gibi kabul etmememizi sağladı.
- d. Bu, etnografyanın soğuk ve tarafsız bir iş olduğu anlamına gelmez.
 - i. Duygular daima ilişkileri etkiler ama bu çalışmayı geliştirir.
 - ii. Önyargıların keşfedilmesi zaman alır.
 - iii. Bu durum, alan çalışmanız konusunda tarafsız olmaya çalışmaktan daha yararlıdır. Kendinizi sosyal bir dramın tam ortasında bulduğunuz durumlarda, oradan nasıl çıkacağınızı da öğrenirsiniz.

9. ETNOGRAFYA' DA ETİK SORUNLAR

Etnografyanın çeşitli etik sorunları vardır.

Eğer varlıklı bireyseniz, sizin kadar şanslı olmayan birini incelemeniz etik açıdan doğru olur mu?

- a. Biri sizden ilaç isterse, evet mi hayır mı? diyeceksiniz. Yetkili olmadığınız bir ilacı dağıtabilir misiniz?

- c. Eleanor Smith Brown'nun "*Kahkahaya Dönüş*" kitabı öğreticidir. İncelediği Nijerya kültüründe bireyler birbirine çok sert davranıyormuş. Brown bu sorunu çözmeye kalkmış. (Acaba doğru mu yapmış?)
- d. İncelediğiniz insanlara yakınlık duyuyorsanız, onların hoşuna gitmeyecek şeyleri nasıl yazarsınız? (Yazabilir misiniz?)
- e. İncelediğiniz toplumu desteklemek istiyorsunuz ama onlardan farklı bir tutumunuz var.

i. John Manquand, New England' in Newberport kentinde yaşayan zengin aileler üzerinde öyküler yazardı. Bu ailelerden birinin durumu sarsılır fakat aile bunun duyumasını istemez. Patavatsız bir antropolog çıkar bu aileyi açıklayarak yazarı zor durumda bırakır. Bu, Lloyd Warner adında bir sosyal bilimcidir; yazdıkları doğru ama çok ağırdır.

f. Düşman kazanmadan bir kültür yazılabilir mi?

i. Denemiş birisi "*Hayır*" başlıklı makalesiyle soruyu yanıtlamıştır.

g. Kanun dışı ya da gayri meşru ilişkiler ve kişiler yazılabilir mi?

h. Yazılanlar ilgili kişilere zarar vermek maksadıyla kullanılırsa ne olur?

i. Kuzey Vietnam'daki isyancılarla savaşan Vietnam Ordusu, asileri inceleyen bir Fransız antropologun araştırmasını kullanmıştır.

i. Myerhoff' un ünlü *Number Our Days* ("Günlerimizi Sayın") çalışmasında benzer bazı durum ve sorunlar bulunmaktadır. Ahlak, kimlik ve öğrenme vb, Etik sorunlar.

